

Antoni Serra

Em sap greu, estimats amics i lectors, però tot principi té un final o, si ho voleu d'una altra manera, tot final ha tengut —sempre que l'Esperit Sant no digui res a *contrario* (*filii hominum, usquequo gravi corde?*)— un principi. Només hi ha un principi domèstic, ai!, que no té, ni en tindrà mai, un final conceptual: la mort. La mort és, per sort, casolana, assídua, immanent, eterna.

De la mateixa manera, aquesta mala fi de records que he anat enfilant —no sempre amb la gràcia i la ironia que m'hauria agradat—, amb el títol genèric de *Memòria de cel·luloide*, arriba al seu punt i final. Al capdavant, com diu Alberto Pimenta

*«de resto,
o grande filho-da-puta vê
com bons olhos
a multiplicação
do pequeno filho-da-puta...»*

i jo, vell, cansat i agnòstic, ja he fet mèrits a bastament —en confii, si més no— per a un enterrament de tercera: sense creu alçada, ni capellà amb coroneta, ni escolanet amb roquet de randetes.

Dit això, no se m'ocorre una manera millor d'acabar l'enfilall que amb els records d'Adolfo Marsillach. No el Marsillach director de teatre, de qui he vist al llarg dels anys algunes coses discretes, que no estaven malament del tot (per exemple, un Molière i un Peter Weiss), sinó el Marsillach actor que vaig conèixer a Mallorca els anys seixanta —a mitjan dècada— i a qui acompanyava una actriu que em va semblar monstruosament transparent, d'una transparència més aviat robòtica, que nomia Tere del Río.

D'entrada diré que el millor que jo record de Marsillach actor és la interpretació televisiva que va fer de Santiago Ramón y Cajal. No sé si queda ningú que es recordi d'aquesta època *neandertalensis* de l'anomenat ens públic, però puc assegurar que era clavat, gairebé un clònic, al premi Nobel de medicina. Dir això no és gaire cosa, però no hi puc fer més.

Confés, d'altra banda —no veig per què me n'hauria d'amagar—, que mai, i manco encara quan feia de crític, no he tingut un excessiu interès pel cinema espanyol. Em semblava un cinema de pa-en-fonteta. I no perquè estigués mancat de recursos materials, que n'estava, sinó, sobretot, perquè el fet d'haver de passar per la mola del folklorisme redemptor de Sáenz de Heredia (i de tota la colla inacabable de reis «godos» cinematogràfics) em feia venir basques: la mancança principal era d'intel·ligència, de vitalitat creativa; i l'escriu, aquella submissió vergonyosa als dictats de les altes esferes del poder. Amb excepcions, és clar. Excepcions molt valuoses, no ho vull negar: Bardem i Berlanga i, per descomptat, Buñuel, si em permeteu de citar-los, però també, molt posteriorment, Víctor Erice, amb una pel·lícula que és, almanco per a mi, una de les millors de tots els temps: *El espíritu de la colmena*. I poca cosa més.

En persona, Marsillach em va semblar un pedant en estat vertical, lleugerament inflat de vanitat —i ben lluny de mi la intenció que la frase s'interpreti com una al·lusió politicosindical, cosa que seria absurda. Però, ja se sap que això de la vanitat no és un element de definició vàlid en el món de les arts, de la direcció o de la interpretació

cinematogràfiques. He conegut pedants excepcionalment brillants (Kazan i el seu Actor's Studio, per exemple) i d'altres igualment, però que no valien ni un gafet. Sigui com sigui, la trista realitat era que Marsillach, com a actor, em semblava patèticament mediocre. Havia tengut la sort o la desgràcia de veure'l a *Jeromín* (aquell film d'un desenravenador d'il·lusions creatives com era Luis Lucía), a *Alegre juventud* (el xescfotezisme castellà d'Ozores) o també en aquella cinta de subnormalitats intestinals que varen fer passar per una pel·lícula de capa i espasa (d'«espadatxins», com deien els més vells de 1963, quan encara no s'ensumava cap 69) i que va dirigir un senyor francès anomenat Christian-Jaque.

Aleshores creia que amb la veritat per davant —o el que jo creia veritat, si més no— podria conquerir el món. Per això li vaig dir a Marsillach, al *ball* de l'hotel on s'havia instal·lat i on li feia l'entrevista, que el seu cinema era un cinema molt pobre i que les seves actuacions eren força mediocres i amanerades. Em va fitorar amb la mirada, amb uns ulls que amenaçaven tempesta, i va dir: «Tu, de la intel·ligència brillant, en dius mediocritat. Jo som un actor intel·ligentment brillant. Quan faràs un curset per reconèixer els genis?», i, tot seguit, va passar de mi olímpicament.

I és que en aquest Estat que en diuen espanyol —no sé ben bé per què— quasi sempre anam de genis. En literatura, en teatre, en cinema. No hi fa res que tot el que s'ha fet, genialment o venialment, hagi estat com fumar-se un porro amb Giménez Caballero, Alfonso Paso o Nieves Conde. *Nihil constat*.

Que Déu —ja no sé tampoc si encara és Nostre Senyor— ens agafi promiscuament inconfessats a l'infern de les cinemateques prohibides.

Heus aquí una bona pregària per al final de *Memòria de cel·luloide*, ja que

*«foi concebido
pelo pequeno senhor
à sua imagem e
semelhança.»*

Amén, és a dir, així sia. ♦

¿Els temps passats varen ser millors?
Antoni Serra i Adolfo Marsillach parlen de les seves coses.

